

PRÁVNÍ PROPOZICE CÍRKVE A ČBK K ŘEŠENÍ PŘÍPADŮ ZNEUŽÍVÁNÍ NEZLETILÝCH

Karel Orlita

1. Úvod aneb pravda osvobodí

Smutný a tolik závažný fenomén poslední doby jako je sexuální zneužívání dětí a mladistvých vyvolal ze strany církevního společenství v čele s Římským biskupem iniciativu k zadostiučinění spravedlnosti a nápravě pohoršení. V roce 2001 vydává blahoslavený Jan Pavel II. apoštolský list *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*, kterým nejvyšší velekněz promulgoval normy ohledně nejtěžších deliktů rezervovaných Kongregací pro nauku víry.¹ V průvodním dopise prefekta kongregace adresovaném ordinářům se vysvětluje, že po pozorném a pečlivém vyslechnutí úsudku a dalších konzultací dospěla komise k závěrečnému výsledku ohledně vymezení nejtěžších deliktů a způsobu procesu k prohlášení či udělení trestů. Svě závěry tato komise předložila papeži, pročež nejvyšší zákonodárce vydává normy *De gravioribus delictis*. Postupem času se ovšem ukázalo, že záležitosti sexuální zneužívání výše uvedená norma nezcela postihuje, a bylo třeba přistoupit k její novelizaci, k čemuž došlo v roce 2010; 16. května 2011 prezentuje Tiskové středisko Apoštolského stolce okružní list Kongregace pro nauku víry, kterým se žádají biskupské konference celého světa, aby do konce května 2012 připravily směrnice pro projednání případů pohlavního zneužití nezletilých duchovními, uzpůsobenou na

konkrétní situaci v různých regionech světa. V okružním listě tedy Kongregace pro nauku víry stanovila soubor zásad a pokynů, a to nejen pro usnadnění přípravy těchto směrnic, ale i pro jednotnost postojů církevních autorit jak v jednotlivých státech, tak na úrovni všeobecné církve, při respektování kompetence biskupů a řeholních představených.² Cílem, ke kterému mají tyto směrnice směřovat a posléze dosahovat, nebo alespoň účinně pomoci k jeho dosažení, je vynášet pravdu na světlo. Je nezbytné, proklamuje papež Benedikt XVI, „vynášet na světlo pravdu o tom, co se stalo v minulosti, učinit všechna opatření, aby se věci tohoto typu už neopakovaly, zajistit, aby se plně zachovávaly principy spravedlnosti, a především přinášet uzdravení obětem a těm, kterých se tento nehorázný zločin dotkl.“³ Zároveň Svatý otec vyzývá církev, aby pečlivě zkoumala faktory, které vedly ke vzniku současné krize, protože jenom tak může být stanovena jasná diagnóza jejích příčin a mohou být provedena účinná opatření. Mezi podpůrné faktory krize uvedl papež tyto: 1) nepřiměřený přístup ke zjišťování způsobilosti kandidátů ke kněžství a řeholnímu životu; 2) nedostatečná lidská, morální, intelektuální a duchovní formace v seminářích a noviciátech; 3) tendence společnosti zvýhodňovat klérus a jiné autority; 4) nevhodná starost o dobrou pověst církve a vyhýbání se skan-

dálům, které vedly k selhání při ukládání kanonických trestů a ochrany důstojnosti každé osoby. Je třeba nutně pracovat s těmito faktory, které vedly k tak tragickým důsledkům v životě obětí a jejich rodin a natolik zatemnilo světlo evangelia, jak se nikdy ve staletích pronásledování nestalo.⁴ Proto jsou biskupské konference na celém světě vyzvány, aby při přípravě směrnic především zohlednily způsob realizace preventivních programů a přednostní péče o oběti, formaci seminaristů i trvalou formaci duchovních, spolupráci se světskými autoritami a pečlivou a důkladnou aplikaci kanonické legislativy v této oblasti.⁵

2. Směrnice ČBK

Česká biskupská konference bezprostředně po výzvě Apoštolského stolce zahájila přípravu těchto směrnic. Byla ustanovena rada složená ze zástupců odborníků v oblasti práva a exekutivy i formace kleriků. V druhé polovině roku 2011 byly pak směrnice dokončeny a předloženy ČBK, která je schválila a zaslala k aprobaci Kongregaci pro nauku víry. Nyní se jednotlivá dikasteria apoštolského úřadu vyjadřují k textu směrnic, vznášejí svoje připomínky a návrhy. Je třeba si uvědomit, že směrnice uspořádají záležitosti týkající se jak formace bohoslovců a kněží (tzn. kompetenci Kongregace pro klérus a Kongregace pro katolickou výchovu), tak postup v řešení případných deliktů. Samotná směrnice ČBK je rozdělena do 64 odstavců v devíti člancích a třech částech. Předchází jim preambule, jež shrnuje zásady a cíle vydání a aplikace těchto směrnic, kterými jsou: formovat společenství věřících k ochraně před zneužíváním nezletilých; zajistit ochranu nezletilých proti pohlavnímu zneužití; stanovit adekvátní postup příslušnou právní procedurou v případě po-

dezření ze spáchání trestného činu, který zajistí spravedlivé, účinné a důstojné projednávání, s respektem k dobré pověsti nařčeného z trestného činu.

3. Závaznost směrnice a definice trestního činu

Po preambuli následuje první část, která vymezuje osoby, které podléhají pod ustanovení této směrnice, což jsou jednak klerici (svěcení duchovní) a laici (osoba bez svěcení a tzv. „nesvěcený duchovní“), pokud trestně přičitatelné jednání či útok spáchají v souvislosti s činností církevní instituce. Trestně přičitatelné jednání je definováno potom jako čin pohlavního zneužití osoby mladší 18 let (nezletilého – dítěte), jenž v souladu s *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* a s ohledem na sekulární právo je jednání, slovní útok nebo jiný útok proti šestému přikázání Desatera, spáchané vůči nezletilé osobě nebo na nezletilé osobě, nebo jednání či jiný útok, jehož objektem je důstojnost, integrita či mravní vývoj nezletilé osoby, včetně dětské pornografie.⁶ Vzhledem k Základnímu dokumentu Církve římskokatolické, který vymezuje pojem „duchovní“ jako osobu, která je zaměstnancem církve placeným z rozpočtu státu, nehledě na ontologický charakter svěcení,⁷ musela tato směrnice pracovat s nastoleným pojmem „nesvěceného duchovního“, který zahrnuje nesvěcené osoby vykonávající duchovenské služby, jež byly od diecézního biskupa pověřeny dekretem k úkolu či úřadu na dobu určitou i neurčitou, aby spolupracovaly na výkonu duchovenské činnosti, zatímco svěcený duchovní tzv. „klerik“ je osoba mužského pohlaví, který právoplatně přijal jeden ze stupňů svátosti svěcení: biskupský, kněžský nebo jáhenský (srov.

kán. 207 § 1; 1008; 1009 § 1). Subjektem směrnice je tedy každý klerik (diecézní i řeholní), nehledě na to, zda se ho dopustí v souvislosti se službou církvi nebo mimo ni, anebo nevěcený duchovní, ale i jiná osoba bez svěcení, pokud se ho dopustí při výkonu aktivit konaných jménem církve či církevní instituce. Po schválení Apoštolským stolcem bude tato směrnice na území ČBK doplňovat obecné zákony CIC/CCEO a *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*. Nabude účinnosti jeden měsíc od publikování v Actech České biskupské konference, přičemž bude závazná ve všech diecézích na území České republiky, a to i pro případy, které nastaly před její účinností.

4. Prevence při formaci seminaristů

Druhá část směrnice se zabývá prevencí trestného činu. Především je to formace seminaristů, kteří mají být vychováváni k obezřetnosti v jednání s nezletilými, aby se předem vyloučila i možnost podezření na trestnou činnost, přičemž mají být během seminární formace průběžně informováni svými představenými o závažnosti problematiky pedofilie a vyzývání k upřímnosti a pravdivosti vůči kompetentním představeným a především vůči sobě samým. Proto směrnice ukládá povinnost seminaristovi, který na sobě zpozoroval sklony k pedofilii, aby z vlastní iniciativy nastoupil léčbu a opustil přípravu ke svěcení, neboť uvedené sklony jsou překážkou k přijetí do církevní služby. Před tímto krokem se ale doporučuje konzultace s odborným formačním pracovníkem nebo představeným. Na druhou stranu, směrnice ukládá představeným povinnost, aby kandidáta při vstup do semináře v rámci psychologického vyšetření během přijímacího řízení podrobi-

li i vyšetření zaměřenému na případný sklon k pohlavnímu zneužívání nezletilých.

5. Zodpovědnost představených při trvalé formaci kleriků

Prevence již vysvěcených osob se má uskutečňovat v rámci trvalé formace zpravidla na kněžských dnech a jinými vhodnými formami jako soustavné vzdělávání v prevenci před zneužíváním nezletilých. Zodpovědným za formaci je diecézní biskup, který k tomu využívá i vhodné a doporučené odborníky i z necírkevní sféry. Za tím účelem má zajišťovat odborné přednášky, publikace a vydávat směrnice, zvláště pro církevní zařízení, kde se pracuje s mládeží, a nikoliv v poslední řadě, vést své duchovní k obezřetnému jednání, které omezuje možnost nařčení z trestného činu. Zároveň má diecézní biskup v rámci trvalé formace soustavně vyzývat sobě svěcené duchovní, pokud na sobě pozorují sklon ke zneužívání nezletilých nebo jiné problémy s jednáním proti čistotě, aby sami preventivně vyhledali odbornou pomoc u vhodného a doporučeného odborníka, a těm, kteří tak učiní, je povinen poskytnout maximální podporu, včetně materiálního zabezpečení po dobu léčby. Ožehavé, ale velmi potřebné je ustanovení o zákazu pro diecézního biskupa, aby nepropustil z diecéze sobě podřízeného duchovního, i pouze podezřelého ze sklonu ke zneužívání nezletilých, aniž by o tom informoval diecézního biskupa přijímající diecéze nebo příslušného představeného, odchází-li podřízený do institutu zasvěceného života. Analogicky vyššímu představenému klerické společnosti zasvěceného či apoštolského života se ukládá povinnost nedovolit, aby jeho podřízený, o němž ví, že je i v pouhém podezření ze sklonu k sexuálnímu zneužití ne-

zletilých, byl nabídnut diecéznímu biskupovi k pastorační službě, přičemž v případě speciální pastorační služby, kde nehrozí riziko spáchání trestného činu, smí být nabídnut jedině po výslovném a úplném informování diecézního biskupa. Ovšem návrh směrnice nestanovuje povinnost jenom diecéznímu biskupovi, který *ipso iure* je zodpovědný za péči o kněze, „kterým naslouchá jakožto pomocníkům a rádcům, hájí jejich práva a dbá, aby řádně plnili povinnosti svého stavu, aby měli prostředky a zařízení, která potřebují pro podporu duchovního i duševního života" (kán. 384), ale i dalším pracovníkům zodpovědným za personální obsazení jakékoliv činnosti s mládeží v církvi, aby při výběru kandidátů postupovali s maximální obezřetností a vždy si vyžádali hodnocení ze všech předchozích působišť kandidáta, a to ať kandidáta svěceného či nesvěceného. Prakticky to znamená, má-li být např. jmenován klerik jako duchovní rádcce skautů, je zodpovědným za bezúhonnost ohledně sexuální oblasti navrženého kněze-kandidáta nejenom jeho hierarchický představený, ale i vedoucí výchovné organizace pro děti a mládež. Tato situace nastává také při jmenování spirituálů a vyučujících ve školních církevních zařízeních, což z logiky předpisu návrhu směrnice předpokládá, že ordinář nejprve sdělí jméno proponovaného kandidáta vedoucímu výchovného zařízení, aby tento měl dostatečný čas k prověření kandidáta a k případnému oznámení svého podezření ordinářovi.

6. Zodpovědnost a úkol zpovědníka při prevenci

Velmi delikátní oblasti se návrh směrnice věnuje, když pojednává o úkolech zpovědníka, který při výkonu své svátostné služby se

dozví o hříchu, jenž je zároveň trestným činem pohlavního zneužití osoby mladší 18 let (tj. jednání, slovní útok nebo jiný útok proti šestému přikázání Desatera vůči nezletilé osobě nebo na nezletilé osobě, nebo jednání či jiný útok, jehož objektem je důstojnost, integrita či mravní vývoj nezletilé osoby, včetně dětské pornografie). Zpovědník má zavázat penitenta-klerika povinností sebeoznámení svému ordináři pod sankcí znovuupadnutí do hříchu, tzv. udělit mu podmíněčné rozhřešení. V případě, že se jedná i o rezervovaný trest ve vnitřním oboru, postupuje zpovědník v souladu s kánonen 1357.⁸ Nejednalo-li se o klerika, měl by zpovědník rovněž udělit podmíněčné rozhřešení, vázané na povinnost vyhledání odborné lékařské péče a převzetí odpovědnosti za své jednání před příslušnými státními orgány. Pokud byl čin spáchán v souvislosti se službou v církvi a jeví se to jako potřebné, může zpovědník vyžadovat i sebeoznámení příslušnému ordináři. Jinak striktní ustanovení o vyžadování sebeoznámení kajícíka je ponecháno rozvaze zpovědníka v případě, že tento má morální jistotu, že se jedná o vyznání z hříchu, u něhož uplynula dvacetiletá promlčecí lhůta od dosažení zletilosti nezletilého poškozeného, od té doby nedošlo u penitenta k recidivě, a okolnosti, především zdravotní stav kajícíka, do budoucna spáchání nového trestného činu zcela vylučují. Pouze v tomto případě by mohl zpovědník od podmínky sebeudání upustit. V takovém případě je ovšem vhodné, aby s ohledem na pastorační prozíravost, především na nejitření starých zranění, rozhřešení podmínil vykonáním skutků ke zjednání nápravy, a s ohledem na smysluplnost vzhledem ke konkrétním okolnostem také vyhledáním odborné lékařské péče.

7. Kompetence vyšetřovatele a vyšetřující komise

Zatím jsme se zabývali způsobem prevence, která je velmi důležitá a potřebná, ovšem směrnice má naplnit i další cíl, kterým je adekvátní postup v případě podezření ze spáchání trestného činu a zajištění spravedlivého, účinného a důstojného projednávání záležitosti, s respektem k dobré pověsti nařčeného z trestného činu. K naplnění tohoto cíle se navrhuje, aby diecézní biskup vytvořil pro svou diecézi komisi o třech až pěti členech, kterou bude pověřovat předběžným šetřením důvodnosti nařčení vzneseného vůči duchovnímu nebo pracovníkovi církevní instituce. Nebyl-li by diecézní biskup schopen vytvořit vhodnou komisi sám, může se spojit s jiným biskupem či biskupy a vytvořit komisi interdiecézní. Podle stávajících ustanovení je to ordinář, který kdykoliv se alespoň s pravděpodobností doví o zločinu, má opatrně zjistit sám osobně nebo prostřednictvím jiné vhodné osoby skutečnosti, okolnosti a příčinnost, přičemž je nutno zabránit ohrožení dobrého jména tímto předběžným šetřením (viz kán. 1717). Zřízením „komise“ se tedy rozšiřuje výše uvedená kanonická norma, když umožňuje pověřit více vhodných osob pro šetření. Důvodem je charakter delikátnosti případu, který vyžaduje již v počátcích asistenci odborníků v oboru nejenom práva, ale i psychologie či medicíny. Pověřené osoby, které vytvářejí komisi mají spolupracovat, pročež je určen pověřovatelem (tj. diecézním biskupem nebo generálním vikářem) jeden z komise za moderátora zodpovědného za koordinaci činnosti a předání výsledků šetření. Ke komisi je rovněž jmenován notář, jehož podpis je na všech listinách týkajících se případu nutný k jejich platnosti a v případech, v nichž jde

o ohrožení pověsti kněze, musí být notářem kněz (viz kán. 483 § 2; 1437 § 1). Kompetence této komise závisí jednak na pověření biskupa nebo generálního vikáře, bez něhož nemohou mít členové komise žádné pravomoci, a dále na příslušnosti případu, který by měl být předmětem šetření. V souladu s kánonem 1412 je příslušným k projednávání předběžného šetření ordinář místa, kde je podezření ze spáchání zločinu. Návrh směrnice zachovává příslušnost podle místa presumovaného trestného činu, tzn. zodpovědnost diecézního biskupa za šetření všech trestných činů vzniklých v souvislosti s pastorační službou kleriků a laiků na území jeho diecéze, i když jsou nařčenými členové institutů zasvěceného života nebo duchovní inkardinovaní do jiné diecéze, ovšem počítá i s příslušností na základě inkardinace, a to zvláště případech, že jeho podřízení pobývají mimo území své diecéze a jsou v podezření ze spáchání zločinu mimo pastorační službu. Tímto ustanovením se chce zabránit možnosti úniku osob před uplatněním spravedlnosti (např. kněz, který je poslán na studia do vzdálené zahraniční diecéze, aniž by tam pastoračně působil). K naplnění této zásady bude nutné, aby diecézní biskupové vyvinuli potřebnou součinnost. Podobný princip platí v případech řeholníků, kde kompetenci mají vyšší představení, a to v případech, kdy došlo k podezření ze spáchání trestného činu mimo pastorační službu a osobami, které jsou jim podřízeny nebo které trvale přebývají v jejich domech. Vyšší představení vyšetří podezření buď sami s pomocí vlastních orgánů, nebo mohou využít služeb diecéze, na jejímž území mělo dojít k ohlášenému trestnému činu. Členové komise, kteří vyšetřují podezření a konají tedy tzv. předchozí řízení, nemohou být později soudci v téže záležitosti (viz kán. 1717 § 3).

8. Oznamovatel trestního činu

Podle Kodexu kanonického práva mají všichni křesťané povinnost podle svých znalostí, příslušnosti a postavení sdělit pastýřům církve své mínění o věcech týkajících se prospěchu církve (viz kán. 212 § 3). Bezpochybně vědomost o alespoň pravděpodobném spáchání zločinu (viz kán. 1717 § 1) je taková skutečnost, která ve své podstatě zasahuje vážným způsobem do společného blaha církve. Oznamovatel trestného činu může být každý člověk, zvláště pak křesťan, který má navíc tuto povinnost danou ze všeobecného církevního práva, mimo případ zpovědníka a toho, kdo je vázán úředním tajemstvím, případně i toho, kdo se obává, že ze svědectví vznikne jemu nebo manželovi nebo blízkým příbuzným ztráta dobré pověsti, nebezpečné útrapy nebo jiné závažné škody (viz kán. 1548; 1550 § 2), přičemž podobně se k otázce oznamovatele staví i státní zákon ČR.⁹ V tomto smyslu je třeba rozumět navržené- mu ustanovení směrnice, že „každý“, kdo má informaci o spáchání trestného činu pohlavního zneužití osoby mladší 18 let klerikem, ať se ho dopustí v souvislosti se službou církvi nebo mimo ni, anebo osobou bez svěcení, pokud se ho dopustí při výkonu aktivit konaných jménem církve či církevní instituce, o důvodném podezření ze spáchání těchto činů nebo o důvodném nebezpečí jejich spáchání, je povinen informovat generálního vikáře diecéze, na jejímž území k činu došlo nebo toto nebezpečí velmi hrozí, a to přímo nebo prostřednictvím svého faráře či děkana. V případě, že se oznamovatel obrátí na faráře nebo děkana popřípadě i na jiného veřejného úředníka církve (kancléř kurie, advokát církevního soudu apod.) tento je povinen neprodleně a nezkresleně předat informaci gene-

rálnímu vikáři a zdrží se jakéhokoli vlastního šetření ve věci nebo rozhovoru s nařčeným na uvedené téma, byť by mu byl nařčený dobře znám. Je pamatováno i na ochranu oznamovatele, když se v návrhu směrnice stanovuje, že oznamovatel má právo na utajení své identity před nařčeným, zvláště v případě, že by se jednalo o trestný čin spáchaný ve spojení se zneužitím svátosti smíření. Do pomyslného řetězce „oznamovatelů“ náleží i diecézní biskup, který v případě, že shledá nařčení hodnověrným, má oznamovací povinnost vůči Kongregaci pro nauku víry i vůči orgánům činným v trestním řízení ČR, kterým on sám nebo prostřednictvím generálního vikáře či jiné spolehlivé osoby oznámí záležitost spolu se skutečnostmi osvědčujícími hodnověrnost podezření, jestliže je tato záležitost postihována zároveň i sekulárním trestním právem. Ve výčtu oznamovatelů je nutno uvést i zvláštní oznamovací úlohu metropolity, který v případě nařčení diecézního biskupa je pověřen šetřením a tedy i oznámením na kongregaci, přičemž jedná-li se o metropolitu samého, pak oznámením je pověřen služebně nejstarší diecézní biskup provincie, který sdělí záležitost kongregaci, aby rozhodla o dalším postupu.

9. Právo na obhajobu

Právo na obhajobu je jedním ze základních práv každého člověka a je garantováno rovněž Kodexem kanonického práva ustanovením kánonu 221 § 1: „Křesťané jsou oprávněni domáhat se práv, která mají v církvi, a podle práva se hájit u příslušného církevního soudu.“ Na druhou stranu je třeba mít na vědomí, že směrnice se zabývá rozpracováním a zkvalitněním průběhu předchozího šetření, které má za cíl zjistit opodstatněnost skuteč-

nosti, okolnosti a přičetnost skutku (viz kán. 1717), aby mohlo dojít k uváženému rozhodnutí, zda zahájit trestní řízení. Tedy vlastním místem pro uplatnění práva obhajoby je samo trestní řízení, jak administrativní, tak především soudní, kde může obžalovaný předkládat důkazy a námitky na svoji obranu (viz kán. 1491; 1598 a násl.; 1620). Platí nicméně, že vždy má právo každý křesťan, když je volán k soudu, aby byl souzen podle práva použitého s umírněností (viz kán. 221 § 2). Z toho též vyplývá záruka pro viníka (*favor rei*). Umírněnost ovšem musí být uplatňovaná ve vztahu ke škodě, kterou působí duším trestný čin, přičemž zločin pedofilie způsobuje bezpochyby mimořádně závažnou škodu. Z tohoto důvodu je obhajoba podezřelého limitovaná výše uvedeným cílem předběžného šetření, a proto, podle návrhu směrnice, vyšetřující komise po šetření u oznamovatele kontaktuje nařčeného, aby jej seznámila s podstatou oznámení a vyžádala si jeho vysvětlení, s výjimkou, že by hrozilo ovlivnění svědků nebo nevyvstávají jiné vážné důvody, které radí kontaktovat ho až po šetření u svědků. Nikdy mu však nemá sdělit jména oznamovatelů, ani dalších svědků, ani co tyto osoby při šetření uvedly. Na druhou stranu má nařčený právo vyjádřit se k obvinění a navrhnout důkazy své nevinu, které musí být ve fázi předběžného šetření provedeny, leda by tomu bránily závažné okolnosti. Komise má mít také povinnost upozornit obviněného na právo zvolit si obhájce, k čemuž analogicky odkazuje ustanovení kánonů 1481 § 2 a 1723 § 1. Nařčený by si pak mohl vybrat ze seznamu stálých obhájců placených soudem, kteří podle předpisu kánonu 1490 jsou ustanoveni u každého soudu natrvalo, aby poskytovali právní pomoc hlavně v záležitostech jménem

stran, které chtějí využít jejich služeb. Pouze v případě, že pravděpodobnost spáchání trestného činu je vysoká a případ je zvláště naléhavý (zejména z důvodu nebezpečí dalšího pokračování v trestné činnosti), může diecézní biskup bezprostředně po obdržení informace o trestné činnosti pozastavit nařčenému výkon služby suspenzí nebo jinými prostředky a provést opatření k odvrácení nebezpečí pokračování či opakování.¹⁰ Pokud nenastal případ naléhavosti, suspenze se udílí až po ukončení práce komise na základě rozhodnutí diecézního biskupa.

10. Výzva

Apoštol Pavel napsal Římanům: „Víme, že všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha, kdo jsou povoláni podle jeho rozhodnutí“, a tato slova platí stále a budou platit po celé dějiny církve. Tak jako mnohé jiné selhání členů církve a špatnost jejich hříchu způsobilo mnohé zlo a pohoršení, stalo se zároveň výzvou obnovy církve (vzpomeňme např. na misií sv. Františka z Assisi), tak i toto závažné a otřesné zlo pedofilie duchovních dnešní doby se může stát podnětem pro obnovu církve k dobrému. Za tímto účelem „obnovy církve k dobrému“ bylo svoláno ve dnech 6. až 9. února 2012 na Gregoriánské univerzitě v Římě sympozium věnované tématu pohlavního zneužívání mladistvých, kterého se dopustili někteří členové kléru. Účastníků tohoto sympozia bylo asi 230 a jednalo se o zástupce biskupských konferencí a dále vyšších řeholních představených a různých odborníků v oboru práva, psychologie, pedagogiky a informatiky. Zorganizováním tohoto symposia chtěla církev velmi zásadně reagovat na smutnou a alarmující situaci v oblasti provinění proti šestému přikázání desatera, a to především

s nezletilými osobami. Cílem symposia proto bylo, jak společné zamyšlení nad touto problematikou, tak formulování návrhů konkrétních opatření, která mají v budoucnu pomoci především obětem k uzdravení, tj. nalezení cesty zpět do církve, tak i k vytvoření preventivních opatření. Účastníci si sdělili zkušenosti s řešením těchto bolestivých situací a hledali poučení z chyb, nejenom těch, kteří se dopustili deliktů, ale i ze škodlivého jednání těch, kteří měli zodpovědnost a povinnost překazit hříšné počínání, a neučinili tak. Vícekrát zaznělo při sympoziálních rokováních, že naléhavá obnova církve musí nastat od biskupů a vyšších představených, a to ve změně smýšlení ve vztahu k formaci bohoslovců a kněží. Šlo tedy o odpověď na výzvu po svátosti církevního společenství, které je svěřeno biskupům, jež mají povinnost dávat příklad svatosti svou láskou, pokorou a prostým životem a všemožně usilovat o prohlubování svatosti podle vlastního povolání každého a také jakožto hlavní rozdělovatelé tajemných božích darů vytrvale dbát, aby křesťané svěřeni do jejich péče rostli svátostmi v milosti, a tak poznávali a prožívali velikonoční tajemství (viz kán. 387), a podobně i další duchovní

„jsou ze zvláštního důvodu povinni usilovat o svatost života, protože přijetí svátosti svěcení je novým důvodem zasvěcení, poněvadž se stali rozdělovateli tajemných božích darů určených ke službě božimu lidu" (kán. 276 § 2).

11. Závěr

Přínos směrnice České biskupské konference není na prvním místě ani v tom, že bude systematicky uspořádán postup v případě nařčení, ale v podnětu ke změně mentality od řešení záležitosti „neřešením" k řešení v souladu s právem, a tedy s obecným dobrem církve. Směrnice má tudíž veliký pastorační rozsah a nemůže být zredukována na pouhou „normu", byť velmi potřebnou a moudrou, jelikož její celkový účel bude naplněn, nezůstane-li se jen u vnější formy předpisu, ale přijme-li se duch této právní normy, což je, podle slov papeže, „vynášet na světlo pravdu o tom, co se stalo v minulosti, učinit všechna opatření, aby se věci tohoto typu už neopakovaly, zajistit, aby se plně zachovávaly principy spravedlnosti, a především přinášet uzdravení obětem a těm, kterých se tento nehorázný zločin dotkl".¹¹

Poznámky

¹ Než vstoupilo v platnost *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*, soudila Kongregace pro nauku víry podle instrukce *Crimen sollicitationis* (SUPREMA SACRA CONGREGATIO SANCTI OFFICII, instrukce *Crimen sollicitationis*, Ad omnes Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos aliosque locorum Ordinarios „etiam Ritus Orientalis": De modo procedendi in causis sollicitationis, 16. 3. 1962, Città del Vaticano 1962) nejen zločin nabádání k hříchu proti šestému přikázání, ke kterému došlo při příležitosti či pod záminkou svátostné zpovědi, ale též *crimen pessimum*, neboli vnější a závažný hřích homosexuality, který duchovní spáchal či se o něj pokoušel s jinými či s nedospělými osobami obou pohlaví. Srov. D. CITO, *Nota al M.P. Sacramentorum sanctitatis tutela*, s. 326. Pedofilové jsou pachatelé sexuální trestní činnosti, neboli „dospělé osoby, jejichž vědomá sexuální přání a sexuální odpovědi jsou namířeny, alespoň částečně, vůči dětem a vůči nezletilým a nevypělým mladým lidem, kteří si tyto činnosti plně

neuvědomují a nejsou schopni dát poučený souhlas" (P. MILITE, *Utrum „Pedofilia"*, s. 575).

² KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Okružní list Kongregace pro nauku víry biskupským konferencím o příručce pro případy pohlavního zneužití nezletilých duchovními*, 3. 5. 2011.

³ Z promluvy k irským biskupům při návštěvě ad limina 28. 10. 2006, z O.R. dt., Nr. 45, 10. 11. 2006, s. 10; dostupné online: http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/index_it.htm.

⁴ Z pastýřského listu irským katolíkům, Nr. 4 z 20. března 2010, dostupné online: http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/index_it.htm.

⁵ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Okružní list Kongregace pro nauku víry biskupským konferencím o příručce pro případy pohlavního zneužití nezletilých duchovními*, 3. 5. 2011.

⁶ Skutkovou podstatou trestného činu pohlavního zneužívání podle § 242 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona,

ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákon“), je vykonání soulože s osobou mladší než patnáct let nebo pohlavní zneužití takové osoby jiným způsobem. Vyšší sankci podléhá, kdo spáchá tento trestný čin na osobě svěřené jeho dozoru, zneužívaje její závislosti, resp. způsobí-li tímto trestným činem těžkou újmu na zdraví. Za jiný způsob pohlavního zneužívání, kterého se může dopustit i osoba stejného pohlaví, se považují intenzivnější zásahy do pohlavní sféry poškozených, tedy např. orální pohlavní styk, ohmatávání prsou a pohlavních orgánů, líbání přirození apod., které směřují k sexuálnímu vzrušení pachatele. Nemusí se přitom jednat jen o aktivní činnost pachatele, nýbrž i o aktivní jednání poškozené osoby (např. ohmatávání pachatelova pohlavního údu). Nemusí rovněž dojít k pohlavnímu ukojení, jedná-li pachatel v pohlavním vzrušení ve snaze své vzrušení jakýmkoliv způsobem uspokojit, bez ohledu na to zda a do jaké míry takového uspokojení dosáhne. Na druhou stranu nejde o trestný čin v případě nepřilíš intenzivního počínání, tedy zejména letmých dotyků přes oděv. Viz Š. ŠTASTNÍK, *Postup ordinářů v případech zločinů duchovních*, in: *Adnotatio iurisprudentiae XI*, 2007, s. 8.

⁷ Základní dokument Církve římskokatolické, který byl registrován rozhodnutím MK ČR pod čj. 1163/2007 dne 19. 1. 2007, které nabylo právní moci dne 28. 2. 2007.

⁸ Kán. 1357: § 1. Jestliže je pro kajícího tvrdé setrvat ve stavu těžkého hříchu po dobu nutnou k tomu, aby příslušný představený prominul trest, může mu zpovědník při zachování kán. 508 a 976 prominout pro vnitřní obor svátostný úředně neprohlášený nápravný trest exkomunikace nebo interdiktu, nastupující bez rozhodnutí představeného. § 2. Při prominutí uloží zpovědník kajícímu povinnost pod následkem znovuupadnutí do nápravného trestu obrátit se do měsíce na příslušného představeného nebo kněze, který má zmocnění, a splnit jeho příkazy; mezitím uloží přiměřené pokání, a pokud je to naléhavé, i nápravu pohoršení a škody. Je možno se takto obrátit také prostřednictvím zpovědníka, který při řízení neuvede jméno kajícího. § 3. Stejnou povinností obrátit se na příslušná místa je po svém uzdravení vázán i ten, komu byl podle kán. 976 prominut nápravný trest uložený nebo úředně prohlášený nebo vyhrázený Apoštolskému stolci.

⁹ Š. ŠTASTNÍK, cit. d., s. 8.: „*Kdokoliv se (mimo příbuzné v pokolení přímém, osvojitele, osvojence, sourozence a manžela, partnera a jiných osob v poměru rodinném nebo obdobném, pokud újmu, kterou by utrpěla jedna z nich, druhá právem pocítovala jako újmu vlastní) hodnověrným způsobem doví, že jiný připravuje nebo páchá (mimo jiné) trestný čin pohlavního zneužívání podle § 242 a jeho spáchání nebo dokončení nepřekazí, dopouští se trestného činu nepřekazení trestného činu podle § 167 trestního zákona, který je ohrožen trestem odnětím svobody až na tři léta*“

¹⁰ Kán. 1722: „K zabránění pohoršení, ochraně svobody svědků, zabezpečení průběhu spravedlnosti může ordinář po poradě s ochráncem spravedlnosti a po předvolání obžalovaného zakázat mu v kterémkoliv stavu řízení výkon posvátné služby nebo některého církevního úřadu nebo úkolu, uložit mu nebo zakázat pobyt na některém místě nebo území nebo také mu zakázat veřejnou aktivní účast na eucharistii; toto vše je nutno odvolat po zániku důvodu a toto také samým právem zaniká ukončením trestního řízení.“

¹¹ Z promluvy k irským biskupům při návštěvě ad limina 28. 10. 2006, z O.R. dt., Nr. 45, 10. 11. 2006, s. 10; dostupné online: http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/index_it.htm.